

דברי מחשבה והלכה, ומהנעשה בבתי הכנסת

לע"נ יוסף בן אליה וחממה ז"ל לבית גיאת
לע"נ משה בן זילפה ואליאס ז"ל לבית חיימי
כ"ג בניסן תש"פ 1320 (שנה כה)

נושא השבוע: דיני ממונות [א]

ההפטרה: "יוסף עוד" (שמואל ב, ו)

פרשת שבוע - עשרת הדיברות

ראש חודש אייר יחול אי"ה בימים שישי ושבת מולדו בליל חמישי ב-58: 23 ו-12 חלקים

"כל מפרסת פרסה... מעלת גרה בבהמה אותה תאכל" (יא, ג)

מן הראוי שכל יהודי החרד לדבר ה' ישקול היטב בדעתו בטרם הוא ניגש לעשות צעד כלשהוא ויבחן היטב האם הצעד שעושה הוא לרצון ה'? האם ירבה בכך כבוד שמים או חלילה להיפך. וזה הכוונה של "מעלה גרה" – היינו שילעס היטב את העניין במחשבתו תוך התבוננות מרובה, ו"מפרס פרסה" – שיפסע חצאי פסיעות, תוך זהירות יתירה.

"ואת אלה תשקצו מן העוף... ואת החסידה האנפה למינה ואת הדוכיפת ואת

העטלף" (יא, ג יט)

התורה הקדושה מזהירה את היהודי מאכילת מאכלות אסורות ועופות טמאים, שמכניסים טומאה ומטמטמים את לב האוכל אותם ומזיקים לבריאותו, היות והן נושאות נגיפים של מחלות קשות כדוגמת נגיף הקורונה כפי שמובא ע"י מכון דוידסון של מכון ויצמן ברחובות שסיבת התפשטותו של הנגיף החל בסין היות ששם הם אוכלים עטלפים ומשם התפשט לארצות רבות בעולם. וגם בישראל וגרם לתמותה ולתחלואה בהיקף חסר תקדים, שיתק כלכלות ומוטט עסקים ונועל אנשים בבתיהם והתוצאות מי יישורנו ...

בן חורין עם אזיקים

מעשה שהיה

בחלומות הגרועים ביותר ובדמיונות המשונים ביותר לא היה יעקב משה שטיין מעלה בדעתו שיחגוג את ליל הסדר תשנ"ד בבית הכלא הגויי במנצ'סטר שבצפון

אנגליה.

ר' משה שטיין מלמד בתלמוד תורה "תורה תמימה", תושב ירושלים אסור כאחד הפושעים הכיצד זה יתכן?!

רק חודש קודם חגג עם בני משפחתו את חג הפורים, הצעת שידוך הוצעה לבנם, הורי המדוברת מתגוררים בארה"ב. סוכם כי מיד אחרי פורים ייסעו הם עם בנם מעבר לים, ואכן למחרת שושן פורים הם נסעו, השידוך התקדם במהירות והגיע אל הגמר הטוב והאושר מילא את ליבות כולם.

אולם כמה שברירי הוא האושר, יכול אדם לחוש שאין מאושר ממנו וברגע אחד אין לו כלום אפילו לא חרותו הבסיסית. למחרת הארוסים חזרה רעייתו עם בנו לארץ והוא נשאר לעוד יום יומיים לסכם פרטים אחרונים וסידורים כספיים. כיון שהטיסות היו עמוסות ניסה סוכן הנסיעות לאתר טיסה עבורו ולבסוף הציע לו לטוס לאירופה ומשם בטיסה נוספת להגיע לארץ. עם

הזמנים ע"פ לוח "אור החיים" של אופק תל אביב * שעון קיץ * סוף זמן ק"ש לשבוע הבעלי"ט 8:44-8:40

יציאת ש"ר ת: 8:33

יציאת שבת: 7:44

כניסת שבת: 6:52

ההצעה נדלק במוחו רעיון, וכי מדוע לא ינצל את הנסיעה כדי לבקר את דודתו, אשה מבוגרת ניצולת שואה, הרי כבר כמה שנים לא ראה אותה, לכן בחניית הביניים שיעשה ישמח את ליבה בביקור. המחנות שליווה אותו לשדה התעופה כבר נפרד ממנו כשניגש אליו איש זר ובחיוך שאלו האם הוא עומד לטוס לאירופה, כשהשיב לו כי פניו מועדות לאנגליה אורו עיני הזר "תוכל לעשות לי טובה?" הפציר, "לקחת את החבילה הזו במזוודה שלך, במנצ'סטר אחרי שתצא מבית הנתיבות יזהה אותך מישהו ויציג עצמו כמשה ברנט, הוא ייקח ממך את החבילה ויתן לך דמי טרחה. "אינני צריך שום דמי טרחה, אשמח לעשות טובה ליהודי בלי שום תמורה". לא מעלה בדעתו כי הוא במו ידיו טומן לעצמו מלכודת. רק כשירד מהמטוס ופנה להחתים את דרכו הבין כי משהו אינו כשורה. קצין משטרה ניגש אליו ושאלו משהו באנגלית, וזוג אזיקים הונחו על ידיו, מזוודתו הובאה לחדר צדדי יחד עימו וממנה נשלפה אחר כבוד החבילה. הקצינים החליפו מבטים ביניהם וזרקו צרורות משפטים אותם לא הבין אבל הנימה שלהם השרתה עליו חרדה נוראה, הוא נלקח במכונית אטומה כגנב ורוצח לבית הכלא. עברה יממה שאורכה כאורך הגלות עד שלתאו נכנס אדם שהציג עצמו בשם ר' אליהו שטרנשוס, עסקן הקהילה החרדית במנצ'סטר "נציג המשטרה התקשר אלי ודווח לי על יהודי אורתודוקסי מִישראל העצור בעוון הברחה" אמר. ר' משה קפץ ממקומו כנשוך נחש "אז בזה מאשימים אותו... דווקא הוא נפל בפח יקוש כזה".

ר' אליהו הביט בחמלה ביהודי היושב מולו כשבר כלי והקשיב למילים המרוסקות היוצאות מפיו כיצד נטל את החבילה המפלילה מיהודי לא מוכר הנראה כבעל חזות חרדית, "היו לו כובע וחליפה הוא היה עם זקן ונראה כ"כ אמין, לא עלה בדעתי..." "הוא כנראה התחפש היטב", השיב והבטיח לו כי הקהילה היהודית תעמוד לימינו בכל מה שיידרש החל ממזון כשר וכלה בעורך דין.

בימיו הראשונים היה יעקב משה מבוהל ומבולבל עד אימה, לא מבין כיצד נתרגשה עליו הצרה הזו. באישור מפקד הכלא נוצר קשר טלפוני עם ביתו בארץ, בני משפחתו התקשו להכיל את הצער האיום בעת הישמע הבשורה הקשה, והוא התחנן כי יעשו כל מאמץ שיוכל לחגוג את חג הפסח בחיק משפחתו.

אך כעת, ערב פסח, והוא עדיין כלוא בין כותלי הכלא, כנראה נגזרה עליו הגזירה לחגוג את חג הפסח בבית האסורים למרות כל הניסיונות וההשתדלויות שנעשו למענו.

ר' אליהו ניסה לעודד ולשמחו: "שלח הקהילה בדרך אליך עם משלוח גדול בו כל הדרוש לליל הסדר, גם קיבלנו אישור להקצות לך חדר אחד גדול ונאה יותר. יש גם כמה יהודים בכלא שהביעו את רצונם להשתתף בסדר, מי יודע אם לא לעת כזאת הגעת לאן שהגעת כדי שתערוך את הסדר לכמה יהודים נדחים?!", ר' יעקב משה ניסה לשאוב עידוד ונוחם והודה לו נרגשות על הכל. דמעות עלו בעיניו לנוכח מסירות בני הקהילה כששלף מהאריזה הגדולה את כל הדרוש לסדר: בקבוקי יין, כוסות, קערת הסדר על כל סימניה, כרית הסיבה, משהו בתוכו התנער מאזיקי הצער והשברון שלפתו את ליבו והוא החל לעיין בהגדה מכין את עצמו לקראת הלילה הגדול העומד בפתח. הצטרפו אליו עוד שלושה יהודים, הוא לבש את בגדי השבת ערך את השולחן שהיהודים מביטים בו והוא מסביר להם כל פרט ופרט ממעשיו.

אח"כ החל הסדר, קדש ורחץ, כרפס, יחץ, לפני שהתחיל לקרוא בהגדה החל לספר להם סיפור על שלמה המלך ואשמדאי מלך השדים. כיצד תפס אשמדאי את מקומו של שלמה המלך מבלי שאף אחד ידע וסילקו הרחק הרחק מארמונו עד כי שלמה המלך היה מהלך בדרך כאחד האביונים וקורא: "אני שלמה המלך..." ימים עברו ושלמה חזר למלכותו ולארמונו. "כן ידידי, כששלמה המלך נדד ממקום למקום בלי גלימה ובלי כתר ורק מקל בידו גם אז הוא נשאר מלך,

המלכות היתה טבועה עמוק בנשמתו וגינוני המלכות היו חלק ממהותו. אף אחד לא יכול לקחת זאת ממנו אפילו לא אשמדאי. כולנו כל אחד מאיתנו ידע ימים יפים יותר מאלו העוברים עליו כעת, מוצלחים ומאושרים יותר, אך גם בבית הכלא אפשר להישאר בן חורין. יהודים אנחנו בני מלכים, גם כאן בין חומות הכלא אנו נותרים בנים למלכו של עולם. נשמתנו נשארת חופשית עליה אי אפשר לתת אזיקים היא בידנו, כל אחד מאיתנו הוא אדון לנשמתו שקיבל ממלך מלכי המלכים..." הדברים העבירו זרם חשמלי בנוכחים והם החלו לשיר ולרקוד בהתלהבות. אפילו האיפוק האנגלי נמס מול המראה הלא שגרתי של 4 הרוקדים בהתלהבות כאילו הם אינם נמצאים בכלא. לאחר יומיים השתחרר ר' יעקב משה בערבות כספית בהשתדלות מפקד הכלא שסייע ככל יכולתו עד לסופה הטוב של הפרשיה "היהודי הזה, דם אצילים זורם בקרבו, מן הרגע הראשון הבחנתי שהוא יותר מדי מלכותי בשביל להיות פושע, אין מקומו אצלנו בכלא".

הלכות גניבה וגזילה [א]

פינת ההלכה

- א. אסור לגנוב או לגזול בין מישראל בין מגוי, בין מגדול בין מילד קטן (ש"ע חו"מ פ' שמה ס"א-ב, ס' שנט ס"א, ג).
- ואין שום היתר לגנוב אפילו מקרובים כגון בן מאב (ש"ת אגרות משה ח"ד חו"מ ס' פח) או אישה מבעלה (פתחי חושן ח"ד פ"א ס"א).
- ב. גנב נקרא – הלוקח ממון או חפץ מחברו בסתר ואין הבעלים יודעים מכך, וגזלן נקרא – הלוקח ממון בחזקה, ברבים ובגלוי כגון שחטף חפץ מחברו וכדו' (ש"ע ס' שמה ס"ג).
- ג. אסור לגנוב אפילו בדרך צחוק או על מנת להחזיר או כדי לצער כדי שלא יתרגל לכך (ש"ע ס' שמה ס"א) ואפילו אם כוונת הגנב לחנך את האדם לשמור על חפציו אסור (שאלחות הוצא בממון ישראל פ"ט ס"ו).
- ד. אסור לגנוב אפילו דבר מועט אפילו פחות משהו פרוטה (ש"ע ס' שמה ס"א), אפילו חפצים בעלי ערך מועט כגון: סוכריה אסור לקחת ללא רשות (שערי דק פ"ב ס"ג).
- ה. מצרכי מזון שמשאילים מהשכנים כגון: מלפפון אחד, עגבניה אחת, ביצה אחת וכו' חייבים להחזיר, שאם לא מחזירים עוברים על גזל (עליו לשבח ח"א עמ' לו).
- ו. דבר מועט שאין שום אדם מקפיד עליו מותר ליטול ללא רשות, אך משום מידת חסידות ראוי להזהר בזה (ש"ע ס' שנט ס"א).
- ז. מותר לשתות מים מבלי לבקש רשות על כך, אבל ממידת חסידות אין לשתות מבלי לקבל רשות מהבעלים (עליו לשבח ח"א עמ' תרלד).
- מ"מ כוס מיץ אין לשתות בלא רשות (שם עמ' תרלד) ואין ראוי לרחוץ ידים מברז של אחר ללא רשות (שם עמ' תרלג).
- ח. הנכנס לחנות של מצרכי מזון או דברי פיצוחים וכיו"ב וטועם מכל מין ומין, אם כוונתו באמת לקנות, מותר לו לטעום תחילה כדי לדעת אם הוא טוב או לא, אבל אם אין בכוונתו לקנות אלא מעמיד פנים כאילו ברצונו לקנות – הרי הוא עובר על איסור גניבת דעת וגם איסור גזל בידו, אף על פי שטועם דבר מועט בלבד, שאין המוכר מוחל אלא למי שרוצה לקנות באמת (נא"ח ש"א כי תלא ס"ט, בית יהודי ח"ד ס' כ ס"ז).
- ט. אסור לגנוב על מנת להחזיר (ש"ע ס' שמה ס"א) ואפילו על מנת לשלם משובח יותר (שם).
- י. אם קיבל מכתב מחברו ונוכח לדעת שהבול שעליו לא מוחתם אין להשתמש בבול זה שנית משום גזל (ויאזכור יוסף ח"ב ס' פז, פתחי חושן ח"ד פ"א ס"א, ש"ת משנה הלכות ח"ו ס' רפח).
- יא. אמנם חייב להחזיר לשכן מצרכי מזון שהשאל ממנו כגון: ביצה וכדו' (עליו לשבח ח"א עמ' לו). מ"מ אם בביצה ששאל נמצא דם פטור מלהשיב [וידועו על כך] (עליו לשבח עמ' תרכה-תרכו).
- יב. אסור לקחת עיתון מתיבת הדואר של חברו כדי לקרוא בו, ואפילו על מנת להחזירו למקומו כשיודע שבעל העיתון מקפיד בכך, והאיסור הוא בין אם לוקח עיתון משכן מבניין אחר ובין משכן באותו בנין (ש"ת שנט הקהתי ח"א ס' שמה) ולא משנה אם זה עיתון שמשלמים עליו או מקבלים בחינם (כגון: עלון פרסומי) (עיין שם).
- יג. אסור לבחורים לקחת מאכלים מהמטבח מבלי לבקש רשות מהנהלת הישיבה (ש"ת שנט הלוי ח"ו

סי' קסג) וכן אסור לבחור שאוכל על שולחן אחד לקחת מנה המונחת בשולחן השני שהכינו לבחורים אחרים, אלא אם כן יטול מהם רשות (ש"ת שצט הקהתי ח"א סי' שמז).
יד. אם הוזמן לאירוע שמתקיים באולם וכיו"ב מותר לקחת מהאוכל שנשאר על השולחנות הביתה [שהרי הם נזרקים אח"כ ע"י האולם לפח] אבל שתיה וכן פרחים שעל השולחנות אין לקחת הביתה משום איסור גזל.
אבל באירועים פרטיים כשהאוכל מוכן ע"י בעל האירוע, אין לקחת מהאוכל שנשאר על השולחנות הביתה בכלל אלא רק ממנתו האישית [שהרי שאר האוכל נאסף ע"י בעל האירוע] (עיין ש"ת שצט הלוי ח"ד סי' רכה).

טו. המקבל מכתב בצירוף בול כדי להשיב תשובה ואינו רוצה להחזיר תשובה לשולח מסיבות שונות, מותר לו לקחת את הבול לעצמו (וטוב שירשום לעצמו שאם יבוא השולח לתבוע את הבול ישיב לו בול באותו ערך) [הטעם: שהרי אם ישלח מעטפה ריקה ועליה הבול לשולח הרי השולח לא ירוויח כלום ויקבל בול מוחתם וזה דומה לזה נהנה וזה לא חסר. מה גם שהשולח לוקח בחשבון שאולי לא ישיבו לו תשובה ומוחל על הבול] (פתחי חושן ח"ד פ"א ס"ק כו, עלינו לשבח ת' עו עמ' תכמ-תכמא).

טז. המקבל ספר או חוברת בדואר ואינו מעוניין בו (הוא לא הזמינו!) לכתחילה לא ייקחנו מבית הדואר ויוחזר לשולח. ואם לא ידע והוציאו, נראה שאם השולח מבקש בפירוש תמורה ואין בדעתו לשלם מסתבר שאסור להשתמש בו, מ"מ אינו חייב לטרוח להחזירו ואף לא להודיעו על כך, אלא ירשום על הספר שאינו שלו. ונראה שאם עבר זמן רב והשולח לא ביקש תשלום פעם נוספת מן הסתם מחל ומותר לו להשתמש. אבל אם אינו מבקש תמורה אע"פ שכתוב המחיר [וכן בירחונים וקונטרסים שונים] נראה שמותר להשתמש בהם שמן הסתם על דעת הספק נשלח ע"י השולח שאף אם לא ישלם יישאר אצלו במתנה (פתחי חושן הל' גניבה ח"ד פ"א ס"ק כו).

יז. אסור לתלמידים להעתיק תשובות בבחינות מאחרים כדי שיקבלו תעודות טובות, ואין זה איסור רק של גניבת דעת אלא גניבת ממון ממש כיון שכשירצה במשך הזמן לעבוד במקום עבודה יחשבו שיש לו תעודה טובה ועל סמך זה יקבלוהו לעבודה (ש"ת אגרות משה חו"מ ח"ב סי' ל, ש"ת משנה הלכות ח"ז סי' רעה).

יח. אסור להעביר לחברו או לקרובו כרטיס "חודשי חופשי" שלו וכדו', מפני שחברת האוטובוסים אינה מרשה לעשות כן, ויש בזה איסור גזל (ואין לנו מכשול ח"ה עמ' תא ס"ו).

יט. אם נוסע בכרטיס זול המיועד לבן גיל אחר נקרא גזלן וצריך להשיב. אם נכנס למקום שדורשים עבור הכניסה תשלום ולא השיגו בו ונכנס ללא תשלום חייב לשלם. השתמש בדבר שבעליו דורשים תשלום עבור השימוש, כמו טלפון, נסיעה באוטובוס, כניסה לתערוכה וכדו', אם עבר ונכנס ללא הבחנת השומרים אחר כך צריך לשלם (ממון ישראלי פ"ט ס"ז-י"ד).

כ. אדם המחנה את מכוניתו על המדרכה ובשל כך אנשים צריכים לרדת לכביש ודבר זה כרוך בסכנה ר"ל, או להדחק בחלק הנשאר פנוי במדרכה, דינו כגזלן מהתורה וכל רגע שמשאיר את מכוניתו שם חל עליו האיסור של "לא תגזול" וגם עובר על "ונשמרתם לנפשותכם" (מנחת כזי ח"א סי' ה, עמק המשפט ח"ג סי' סג).

כא. אסור לרחוץ מכונית מהברז המשותף של הבניין, ואם רוצה לעשות זאת עליו לבקש את רשות כל הדיירים אלא אם כן יש לכל הדיירים מכוניות וכולם נוהגים לרחוץ מכוניתם מהברז המשותף (טובך יביעו ח"ב עמ' תקיז).

בתקופה זו של נגיף הקורונה כל זמן שבתי כנסת סגורים, העלון יצא בס"ד בל"נ במתכונת מצומצמת של ב"מייל" והדפסה של כמות מזערית, בסדרה על דיני ממונות, כשנחזור למתכונת המלאה נחזור לסדרה המקורית בנושא שידוכין/נישואין . ניתן להצטרף לקבלת העלון במייל ע"י שליחת בקשה חד פעמית למייל של העלון שמופיע למטה .

עם ישראל זקוק בתקופה זו לקבלות טובות של כל אחד ואחת כדי להרבות זכויות לעם ישראל להינצל מהמגפה איומה זו קבלות כגון: צניעות, שמירת הלשון, איסור דיבורי חול בבית הכנסת ועוד כל קבלה קטנה ביותר נחשבת וחשובה .

העלון מוקדש לעילוי נשמת אברהם בן עליזה ז"ל שפקודתו ב-כז' בניסן תג.צ.ב.ה

משרדי "האיחוד" טל': 08-8644452 *לא לעיין בתפילה* דוא"ל: haihud.ashdod@gmail.com